

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/aktualnosci/161395,Odsloniecie-tablicy-upamietniajacej-Marie-i-Franciszka-Parzych-ow-Jastrzebie-Zdro.html>
06.05.2024, 09:03

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej Marię i Franciszka Parzychów - Jastrzębie-Zdrój, 24 marca 2022

Wydarzenie odbyło się w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

Zaproszenie

na uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej Marii i Franciszka Parzychów

które odbędzie się **24 marca 2022** o godzinie **11.00**
w **Szkole Podstawowej nr 16 im. prof. Rudolfa Ranozka**
w **Jastrzębiu-Zdroju**, ul. Komuny Paryskiej 18C

24 marca

**Narodowy Dzień Pamięci Polaków
ratujących Żydów pod okupacją niemiecką**

Program uroczystości

- powitanie przybyłych gości
- symboliczne odsłonięcie tablicy
- poświęcenie tablicy
- składanie kwiatów
- rys historyczny nt. rodziny Parzychów
- przemówienia okolicznościowe
- poczęstunek

Jastrzębie-Zdrój

Zaproszenie

na uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej Marii i Franciszka Parzychów

które odbędzie się **24 marca 2022** o godzinie **11.00**
w **Szkole Podstawowej nr 16 im. prof. Rudolfa Ranozka**
w **Jastrzębiu-Zdroju**, ul. Komuny Paryskiej 18C

24 marca

**Narodowy Dzień Pamięci Polaków
ratujących Żydów pod okupacją niemiecką**

Program uroczystości

- powitanie przybyłych gości
- symboliczne odsłonięcie tablicy
- poświęcenie tablicy
- składanie kwiatów
- rys historyczny nt. rodziny Parzychów
- przemówienia okolicznościowe
- poczęstunek

Jastrzębie-Zdrój

24 marca 2022 r. w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką, odbyła się w Jastrzębiu-Zdroju uroczystość odsłonięcia tablicy poświęconej Marii i Franciszkowi Parzychom.

W uroczystości wzięli udział: rodzina Marii i Franciszka Parzychów – córka Irena Szpernol wraz z rodziną oraz synowa Janina Parzych z rodziną, Czesław Sobierajski – doradca wojewody śląskiego, Anna Hetman – prezydent Miasta Jastrzębie-Zdrój, Jan Kwaśniewicz – naczelnik Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Katowicach, Danuta Mikoda – pracownik OBUWiM IPN w Katowicach, Barbara Adamczyk – prezes Oddziału Towarzystwa Opieki nad Oświęcimiem Pamięci o KL Auschwitz-Birkenau, Włodzimierz Kac - przewodniczący Gminy Żydowskiej w Katowicach, Wojciech Piechaczek - komendant PSP, Marek Sobieraj - zastępca komendanta Policji, Dorota Bury - dyrektor SP nr 16 im. R. Ranzoska w Jastrzębiu-Zdroju oraz przedstawiciele samorządów, sołectwa i osiedli, Związku Kombatantów i Byłych Więźniów Politycznych oraz Stowarzyszenia Pamięć Jastrzębska.

Uroczystość rozpoczęła się odśpiewaniem hymnu państwowego, następnie laudację wygłosiła Anna Hetman. W następnej kolejności głos zabrał Jan Kwaśniewicz oraz zebrani goście. Po zakończeniu przemówień przystąpiono do odsłonięcia tablicy, którego dokonali naczelnik OBUWiM oraz Prezydent Miasta. Tablicę poświęcił ks. dr Stanisław Durczok, a następnie rodzina Państwa Parzychów zasadziła dąb szypułkowy im. Marii i Franciszka Parzychów. Dalsza część uroczystości odbywała się w budynku szkoły. Uczestnicy uroczystości mogli wówczas obejrzeć reportaż z udziałem Ireny Szpernol z d. Parzych.

Następnie Danuta Mikoda przybliżyła historię rodziny Parzychów, później głos ponownie zabrał Jan Kwaśniewicz w celu przybliżenia zgromadzonym akcji oznaczania grobów powstańców śląskich znakiem pamięci „Tobie Polsko”. Na końcu uczniowie szkoły przedstawili swój program artystyczny. Oprawę muzyczną zapewniła orkiestra stowarzyszenia muzyczno-kulturalnego KWK Borynia.

Grób rodzinny Parzychów.

Maria i Franciszek Parzychowie.

Tablica upamiętniająca rodzinę Parzychów w Jastrzębiu-Zdroju. (projekt)

Idea upamiętnienia Marii i Franciszka Parzychów miała swój początek w zgłoszeniu, które był odpowiedzią na naszą akcję „Powstańcy to wiara, nadzieja i cud”- ocalmy groby Powstańców Śląskich od zapomnienia! W formularzu wskazano, że śp. Franciszek Parzych był uczestnikiem powstania śląskiego, w związku z czym proszono o przyznanie znaku pamięci „Tobie Polsko” do oznaczenia jego mogiły. Zgłoszenie zostało poddane weryfikacji. Podczas prowadzonej kwerendy archiwalnej i historycznej w sprawie Franciszka Parzycha został potwierdzony jego udział w III powstaniu śląskim, co pozwoliło ująć jego mogiłę w ewidencji grobów weteranów walk o wolność i niepodległość Polski. W miarę gromadzenia materiałów źródłowych szczególną uwagę zwróciliśmy na wydarzenia z 1945 r., które są związane z ewakuacją osadzonych w KL Auschwitz-Birkenau więźniów oraz z „Marszem Śmierci”, który wiódł od Oświęcimia do Wodzisławia Śląskiego przez Jastrzębie-Zdrój. Został wówczas potwierdzony fakt odznaczenia Państwa Parzychów medalem „Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata”, co w efekcie skłoniło nas do upamiętnienia tej rodziny w ramach obchodów Narodowego Dnia Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką.

Maria Magdalena Parzych z d. Chowricz (ur. 22.07.1903 r. w Orle, zm. 21.01.1990 r. w Jastrzębiu-Zdroju). Początkowo jej rodzina mieszkała w Warszawie, gdzie jej ojciec pracował jako kupiec, jednak później osiedlili się na terenie carskiej Rosji. Maria Chowricz wraz z pierwszym mężem - z powodu wojny domowej, która była następstwem rewolucji październikowej - chciała przedostać się na teren II RP, jednak podczas próby przekroczenia rzeki Zbrucz jej mąż został postrzelony w płuca na skutek czego zmarł po kilku dniach. Wyszła ponownie za mąż za Franciszka Parzycha, który pełnił służbę wojskową na Wołyniu.

Franciszek Parzych (ur. 15.11.1903 r. w Moszczenicy, zm. 16.03.1989 r. w Jastrzębiu-Zdroju) uczestniczył w akcji plebiscytowej oraz brał czynny udział w III powstaniu śląskim. Walczył w szeregach 7 kompanii 14 Wodzisławskiego Pułku Piechoty. Został zweryfikowany przez Związek Powstańców Śląskich (nr legitymacji 134) w latach 30 XX wieku. W 1925 r. odbywał służbę wojskową i był zaszeregowany w 50 Pułku Piechoty Strzelców Kresowych im. Francesco Nullo, który stacjonował w Kowelu na Wołyniu. Franciszek Parzych został ranny podczas pełnienia obowiązków służbowych na skutek czego - jako inwalida - został zwolniony z dalszej służby. Wówczas Franciszek wrócił wraz z żoną Marią do rodzinnej miejscowości, Moszczenicy (obecnie Jastrzębie-Zdrój).

Z relacji rodzinnych wynika, że Państwo Parzychowie w czasie II wojny światowej wspierali działalność Armii Krajowej. W znajdującym się - w tamtym czasie - na uboczu gospodarstwie, AK-owcy mieli swoją siedzibę, jednak bliższe okoliczności ich działalności są nieznane.

Franciszek i Maria Parzychowie (wraz z dziećmi Ireną, Kazimierzem i Eugeniuszem) - w związku z ewakuacją w 1945 r. osadzonych z KL Auschwitz-Birkenau - udzielali schronienia zbiegłym więźniom. Ocalały wówczas m.in. Helena Berman (nr 38383), Romana Duracz (nr 43544) oraz Anna Duracz (nr 43544). Państwo Parzychowie zostali odznaczeni w 1984 r. medalem „Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata” za uratowanie Heleny Berman. Ponadto Franciszek Parzych został odznaczony Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski za udział w powstaniu śląskim oraz służbę wojskową, a Maria Parzych Złotym Krzyżem Zasługi za udzielenie schronienia ewakuowanym więźniom.

Ich grób znajduje się na cmentarzu parafii pw. Matki Bożej Różańcowej w Jastrzębiu-Zdroju przy ul. Kościelnej.

Danuta Mikoda